

УДК 378.147:37.013.74:001.891.3

Басюк Н. А.

канд. пед. наук, доцент кафедри
початкової освіти та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ПІДГОТОВКА ЕМОЦІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ РАКУРСІ**

Україна впевнено торує свій шлях інтеграції до Європейського співтовариства. Стратегічні цілі України щодо євроінтеграції національної освіти в єдиний освітній простір охоплюють галузь вищої освіти. Фокус уваги зосереджується на забезпеченні майбутніх фахівців якісною освітою, показниками якої є сформованість загальних і професійних компетентностей на високому рівні. Перехід на компетентнісну парадигму, модернізація змісту професійної підготовки, акцент на практичній підготовці та інноваційних методиках викладання, розширення доступу до вивчення європейського досвіду є важливими інструментами підвищення якості вищої освіти, що відповідатиме європейським стандартам.

Педагогу європейського рівня характерні мобільність, гнучке професійне мислення, високий рівень креативності й творчості, лідерські якості, здатність адаптуватись до інноваційних ситуацій у професійній діяльності. Він повинен бути високоморальною особистістю, вміти працювати в команді, брати на себе відповідальність, прагнути до постійного професійного самовдосконалення. Проте цей перелік буде не повним, якщо не врахувати сферу педагогічного спілкування. Для того, щоб налагоджувати комунікацію і міжособистісну взаємодію з учасниками освітнього процесу, майбутній педагог має навчитись розуміти й управляти емоціями своїми та інших, тобто мати високий рівень емоційного інтелекту.

Емоційно-інтелектуальним вважають учителя, який здатен відчувати й ідентифікувати власні емоції та емоції учнів, їхніх батьків, колег, обробляти отриману ззовні емоційну інформацію, контролювати й регулювати власні емоційні імпульси та відстежувати мотиви й наміри інших людей за емоційними проявами і використовувати ці знання з метою підвищення ефективності міжособистісної взаємодії. Емоційний інтелект допомагає педагогу впоратися з емоційними навантаженнями, уникати конфліктів, проявляти повагу й гуманне ставлення до учнів, створювати безпечний і продуктивний для навчання й розвитку дітей простір.

Робота з розвитку емоційного інтелекту у майбутніх учителів початкової школи має проводитись за напрямками, які відповідають структурі цього конструкту. Д. Гоулман [1] визначив такі складові емоційного інтелекту: самосвідомість; самоконтроль; самомотивація; емпатія; соціальні вміння.

Розвиток самосвідомості передбачає формування здатності ідентифікувати й інтерпретувати власні емоції, емоційні стани, визначати причину їх виникнення і ступінь їх інтенсивності. Тому на цьому етапі варто практикувати вправи на самопізнання, які ґрунтуються на прийомах самоспостереження, самоаналізу, саморефлексії, самооцінки. З метою поступового розширення емоційного діапазону і розвитку здатності диференціювати емоції, у випадку алекситимії та дезорієнтації у власних емоціях корисно практикуватись в емоційній експресії, спостерігати за емоційними реакціями своїх товаришів і пояснювати їх, ознайомитись з «Колесом емоцій» Р. Плутчіка, використовувати «Картки емоцій», вправи на розвиток емоційного словника, рольові ігри, портфоліо особистісного зростання тощо.

Робота, спрямована на розвиток навичок самоконтролю й емоційної саморегуляції, включає оволодіння техніками саморегуляції, дихальними практиками, вправами на зняття емоційного й нервового напруження, тілесними техніками, «стратегіями миттєвої допомоги», заземлення, ведення щоденника емоцій, майндфулнес-практиками, стратегіями well-being. Сюди ж відносяться вправи на екологічне, тобто безпечне, без шкоди для інших, вираження емоцій: арт-терапія, мандалотерапія, театралізація, драматизація, використання засобів мистецтва (художня література, образотворче мистецтво, живопис, музика, танці), тренінги, ведення розмови з власним тілом тощо.

Самомотивація передбачає віднайти в собі внутрішні сили, життєву енергію, щоб змінити негативні емоції на позитивні, включитись в діяльність, рухатись вперед через негаразди і невдачі. Саме емоції підштовхують людину до активності або ж, навпаки, гальмують її. Самомотивація допомагає налаштувати мислення на позитив, піднятися після невдачі. Без самомотивації не може бути успіху. Майбутні учителі початкової школи засвоюють різноманітні мотиваційні техніки, серед яких: візуалізація успіху, афірмації, рефреймінг, практики вдячності, ведення щоденника подяки, стратегії «обману мозку», «фільм жахів», самонавіювання, вивчають досвід саморозвитку й самовиховання видатних людей.

З метою розвитку емпатії як компоненту емоційного інтелекту застосовуються такі форми й методи, які передбачають міжособистісну взаємодію. Це: робота в групах і парах, рольові ігри, ігрові технології, технологія «кейс-стаді», групові дискусії, тренінгові вправи, проектна, волонтерська діяльність.

Робота в напрямку «соціальні вміння» включає в себе організацію спільної діяльності, моделювання уроків з їх подальшим груповим аналізом і спостереження за роботою товаришів, коли потрібно зосередитись не лише на змісті уроку, але й на емоційній сфері, вмінні володіти своїм емоційним станом і тілом.

Таким чином, розвиток емоційного інтелекту як особистісно-професійної властивості майбутнього фахівця початкової освіти відбувається в процесі його професійної підготовки в університеті, забезпечуючи готовність до роботи в школі.

Список літератури

1. Goleman D. Emotional intelligence: why it can matter more than IQ? New York : Bantam Books, 1995.